

Реферат на тему: "Життєвий і творчий шлях Оноре де Бальзака"

Оноре де Бальзак

(1799-1850)

РЕФЕРАТ

на тему:

"Життєвий і творчий шлях

Оноре де Бальзака"

План

1. Період становлення Бальзака як письменника.

2. Перші всесвітньовідомі твори Бальзака.

Розвиток його творчих інтересів

3. Найплодовитіший період життя Бальзака

Використана література

1. Період становлення Бальзака як письменника.

Оноре де Бальзак (справжнє прізвище Бальса) почав писати трохи пізніше за Стендаля. Він почав писати романи заради заробітку, покинувши нудну роботу в адвокатській конторі. І дуже швидко здивував світ абсолютною зрілістю свого стилю. "Останній шуан, або Бретань у 1800 р." (1829) і "Сцени приватного життя" (1830), навіть, викликали думку: після цих творів Бальзак вже більше не ріс як художник, а просто випускав в світ один твір за іншим, за два тижні створюючи черговий роман. Як би там не було, "Останній шуан" — перший твір Бальзака, підписаний його справжнім ім'ям, вбирає в себе всі складові творчості письменника, який почав як автор суто комерційних романів про вампірів ("Бірагська спадкоємиця", "Арденський вікарій", "Столітній старець") і раптом вирішив створити серйозний роман. В учителя собі Бальзак обрав Скотта і Купера. У Скотта його приваблював історичний підхід до життя, але не задовольняли тьмяність і схематизм характерів. Молодий письменник вирішує піти у своїй творчості шляхом Скотта, але показувати читачам не стільки моральний взірець у душі власного етичного ідеалу (як це робив Скотт), а живописати пристрасть, без якої не існує по-справжньому геніального творіння. Взагалі, ставлення до пристрасті у Бальзака було протирічним: "вбивство пристрастей означало б вбивство суспільства", — говорив він; і додавав: "пристрасть є крайністю, вона є злом". Тобто Бальзак в повній мірі усвідомлював гріховність своїх персонажів, але і не думав відмовлятися від художнього аналізу гріху, який його дуже цікавив і, практично, складав основу його творчості. Романтик Мюссе говорив про свою націленість на вивчення зла. І в тому, як Бальзак цікавиться людськими пороками, безумовно, відчувається певна доля романтичного мислення, яке було притаманним великому реалісту завжди. Але людський порок Бальзак, на відміну від романтиків, розумів не як

зло онтологічне, а як породження певної історичної епохи, певного відрізка існування країни, суспільства. Тобто порок для Бальзака є явищем набагато більш реальнішим і зрозумілішим, ніж для романтиків. Світ романів Бальзака несе в собі чітку визначеність матеріального світу. Приватне життя є дуже тісно пов'язаним із життям офіційним, тому що великі політичні рішення не з неба спускаються, а осмислюються і обговорюються у вітальнях і нотаріальних конторах, в будуарах співачок, стикаються із особистими і сімейними відносинами. Соціум є дослідженим в романах Бальзака настільки детально, що, навіть, сучасні економісти та соціологи вивчають стан суспільства за його романами. Бальзак показував взаємодію між людьми не на фоні Бога, як це робив Шекспір, він показував взаємодію між людьми на фоні економічних відносин. Суспільство в нього виступає у вигляді живої істоти, єдиного живого організму. Ця істота постійно рухається, змінюється, як античний Протей, але суть її залишається незмінною: сильніші поїдають слабкіших. Звідси й парадоксальність політичних поглядів Бальзака: глобальний реаліст ніколи не приховував своїх роялістських симпатій і іронізував над революційними ідеалами. В нарисі "Дві зустрічі за один рік" (1831) Бальзак нешанобливо відгукнувся на революцію 1830 р. і на її досягнення: " Після бійки настає перемога, після перемоги настає розподіл; і тоді переможців виявляється набагато більше ніж тих, кого бачили на барикадах". Подібне ставлення до людей взагалі є характерним для письменника, який вивчав людство так, як біологи вивчають тваринний світ.

2. Перші всесвітньовідомі твори Бальзака.

Розвиток його творчих інтересів

Однією із найсерйозніших пристрастей Бальзака, починаючи з дитячих років, була філософія. У шкільному віці він трохи не збожеволів, коли у католицькому пансіоні познайомився із старовинною монастирською бібліотекою. Він не почав серйозну письменницьку працю, поки не простудіював праці всіх більш менш видатних філософів старих і нових часів. Тому і виникли "Філософські етюди" (1830 — 1837), які можна вважати не тільки художніми творами, а і досить серйозними філософськими працями. До "Філософських етюдів" належить і роман "Шагренева шкіра", фантастичний і одночасно глибоко реалістичний. Фантастика, взагалі, є явищем характерним для "Філософських етюдів". Вона грає роль *deus ex machine*, тобто виконує функцію центральної сюжетної посилки. Як, наприклад, шматок давньої, напівзруйнованої шкіри, яка випадково дістається бідному студенту Валантену в лавці антиквара. Вкритий давніми письменами шматок шагрені виконує всі бажання свого володаря, але при цьому стискається і тим самим скорочує життя "щасливчика". "Шагренева шкіра", як і багато інших романів Бальзака, є присвяченою темі "втрачених ілюзій". Усі бажання Рафаеля було виконано. Він міг купити все: жінок, коштовні речі, вишукане оточення, він не мав тільки природного життя, природної молодості, природного кохання, і тому не мав сенсу жити. Коли Рафаель знає, що став спадкоємцем шести мільйонів, і бачить, що шагренева шкіра знову поменшала, прискорюючи його старість і смерть, Бальзак відмічає: "Світ належав йому, він міг все — і не хотів вже нічого".

"Втраченими ілюзіями" можна вважати і пошуки штучного алмазу, в жертву яким Вальтасар Клаас приносить власну дружину і дітей ("Пошуки Абсолюту"), і створення супер-витвору мистецтва, яке набуває значення маніакальної пристрасті для художника Френхофера і втілюється у "хаотичному поєднанні мазків".

Бальзак говорив, що дядя Тобі із роману Л.Стерна "Тристрам Шенді" став для нього взірцем того, як потрібно ліпити характер. Дядя Тобі був диваком, в нього був "коник" — він не хотів одружуватися. Характери бальзаківських героїв — Гранде ("Євгенія Гранде"), Гобсек ("Гобсек"), Горіо ("Батько Горіо") побудовані за принципом "коника". У Гранде таким коником (або манією) є накопичення грошей і коштовностей, у Гобсека — збагачення власних банкових рахунків, в батька Горіо — батьківство, служіння дочкам, які вимагають все більше грошей.

Бальзак охарактеризував повість "Євгенія Гранде" як буржуазну трагедію "без отрути, без кінжалу, без пролиття крові, але для діючих осіб більш жорстоку, ніж всі драми, які відбувалися в знаменитому роді Атридів". Влади грошей Бальзак боявся більше, ніж влади феодалів. На королівство він дивився, як на єдину сім'ю, в якій король є батьком, і де існує природний стан речей. Що до правління банкірів, яке почалося після революції 1830 р., то тут Бальзак побачив серйозну загрозу для усього живого на землі, тому що відчув залізну і холодну руку грошових інтересів. А владу грошей, яку він викривав постійно, Бальзак ототожнював із владою диявола і протиставив її владі Бога, природному ходу речей. І тут з Бальзаком важко не погодитися. Хоча погляди Бальзака на суспільство, які він висловлював в статтях і листах, не завжди можна сприймати серйозно. Адже він вважав, що людство є своєрідною фауною, із своїми породами, видами та підвидами. Тому і цінував аристократів як представників кращої породи, яка нібито вивелась на основу культивування духовності, яка нехтує користю і нищим розрахунком. Бальзак в пресі підтримував нікчемних Бурбонів як "менше зло" і пропагандував елітарну державу, в якій сословні привілегії будуть недоторканими, а виборче право буде розповсюджуватися тільки на тих, хто має гроші, розум і талант. Бальзак, навіть, виправдовував кріпацтво, яке бачив в Україні, і яким захоплювався. Погляди Стендаля, який цінував культуру аристократів тільки на рівні естетики, виглядають у цьому випадку набагато більш справедливими.

3. Найплодовитіший період життя Бальзака

Бальзак не сприймав ніяких революційних виступів. Під час революції 1830 р. він не перервав відпочинку у провінції і не поїхав до Парижу. В романі "Селяни", висловлюючи співчуття до тих, хто є "великим через своє важке життя", Бальзак говорить про революціонерів: "Ми поетизували злочинців, ми милувалися катами, і ми майже створили кумира з пролетаря!" Але не випадково говорять: реалізм Бальзака виявився розумнішим за самого Бальзака. Мудрим є той, хто оцінює людину не згідно з її політичними поглядами, а згідно з її моральними якостями. І в творах Бальзака, завдяки намаганням об'єктивного зображення життя, ми бачимо чесних республіканців — Мішеля Крет'єна ("Втрачені ілюзії"), Нізрона ("Селяни"). Але головним об'єктом

вивчення творчості Бальзака є не вони, а найголовніша сила сьогодення часу — буржуа, ті самі "ангели грошей", які набули значення головної рухаючої сили прогресу і нрави якої викривав Бальзак, викривав детально і не метушливо, на подоби біолога, який досліджує поведінку певного підвиду тварин. "В комерції месє Гранде був схожий на тигра або на боа: він вмів залягти, звернутися у клубок, довго придивлятися до своєї здобичі, а потім ринутися на неї; роззяваючи пасть свого гаманця, він ковтав чергову долю еку і знову вкладався, як удав, який переварює їжу; все це робив він спокійно, холодно, методично". Збільшення капіталу виглядає в характері Гранде чимсь на подоби інстинкту: перед смертю він "страшним рухом" хапає золотий хрест священника, який схилився над непритомною людиною. Інший "рицар грошей" — Гобсек — набуває значення єдиного бога, в який вірить сучасний світ. Вираз "гроші правлять світом" яскраво реалізується у повісті "Гобсек" (1835). Маленька, непримітна, на перший погляд, людина, тримає в своїх руках весь Париж. Гобсек карає й милує, він є по своєму справедливим: може довести майже до самогубства, того, хто нехтує благочестям і через це влізає у борги (графиня де Ресто), а може і відпустити чисту і просту душу, яка працює день і ніч, і опиняється в боргах не через власні гріхи, а через складні соціальні умови (білошвейка Вогник).

Люди знищили старого Бога, який керував феодальним світом і призначав королів, і створили нового бога, Ідола Грошей, від імені якого правлять світом Гобсек, Гранде, і видатний злочинець, "Наполеон каторги", Жак Коллен (він же — Вотрен, він же — іспанський абат Карлос Еррера). Жак Коллен під різними іменами діє в романах "Батько Горіо", "Втрачені ілюзії", "Блиск і злидні куртизанок", у п'єсі "Вотрен". Коллен — характер титанічний. Його нібито витесано із цілої скельної брили. І результати його діяльності теж є титанічними: він знищує навкруги себе всі прояви моральності і перетворює душі людей на пустелі.

Бальзак любив повторювати: "Самим істориком повинно бути французьке суспільство. Мені залишається лише служити його секретарем." Ці слова вказують на матеріал, на об'єкт вивчення творчості Бальзака, але замовчують засоби його обробки, які "секретарськими" не можна назвати. З одного боку Бальзак спирався в ході створення образів на те, що бачив у реальному житті (імена практично усіх героїв його творів можна знайти у газетах того часу), але на основі матеріалу життя він виводив певні закони, за якими існувало (та й, на жаль, існує суспільство). Він робив це не як вчений, а як художник. Тому такого значення набуває в його творчості прийом типізації (від грецької *typos* — відбиток). Типовий образ має конкретне оформлення (зовнішність, характер, доля), але одночасно він втілює певну тенденцію, яка існує в суспільстві на певному історичному відрізку. Бальзак створював типові образи порізно. Він міг бути націленим тільки на типовість, як наприклад, у "Монографії про рантьє", а міг загострювати окремі риси характеру або створювати загострені ситуації, як наприклад, у повістях "Євгенія Гранде" і "Гобсек". Ось наприклад опис типового рантьє: "Практично всі особі цієї породи мають на озброєнні тростину або табакерку... Подібно усім особам із роду "людина" (ссавці), він має сім клапанів на обличчі і,

скоріше за все, володіє повною кістковою системою... Його обличчя бліде і часто має форму цибулини, воно не має характерності, що і є його характерною ознакою". А от набитий зіпсованими консервами, ніколи не топлений камін в будинку мільйонера-Гобсека, безумовно, є рисою загостреною, але саме ця загостреність підкреслює типовість, викриває тенденцію, яка існує в реальності, граничним виразом якої виступає Гобсек.

У 1834 — 1836 рр. Бальзак видає 12-томне зібрання власних творів, яке отримує назву "Етюди про нрави XIX століття". А у 1840-1841 рр. визріває рішення про узагальнення всієї творчої діяльності Бальзака під назвою "Людської комедії", яку часто називають "комедією грошей". Взаємовідносини між людьми у Бальзака переважно визначаються грошовими стосунками, але не тільки вони цікавили автора "Людської комедії", який розділив свій гігантський труд на наступні розділи: "Етюди про нрави", "Фізіологічні етюди" і "Аналітичні етюди". "Етюди про нрави" в свою чергу розділяються на "Сцени приватного життя", "Сцени провінційного життя", "Сцени політичного життя", "Сцени воєнного життя", "Сцени сільського життя". Таким чином перед нами предстає величезний вся Франція, ми бачимо величезну панораму життя, величезний живий організм, який постійно рухається за рахунок безупинного руху його окремих органів. Відчуття постійного руху і єдності, синтетичності картини виникає за рахунок персонажів, що повертаються. Наприклад, Люс'єна Шардона ми вперше зустрінемо у "Втрачених ілюзіях", і там він буде намагатися підкорити Париж, а у "Близьку і злиднях куртизанок" ми побачимо Люс'єна Шардона, якого підкорив Париж і перетворив на покірливе знаряддя диявольського честолюбства абата Еррери-Вотрена (іще один наскрізний персонаж). У романі "Батько Горіо" ми вперше зустрічаємось із Растіньяком, добрим хлопцем, який приїхав до Парижу отримувати освіту. І Париж надав йому освіту — простий і чесний хлопець перетворився на багача і члена кабінету міністрів, він підкорив Париж, зрозумів його закони і викликав його на двобій. Растіньяк переміг Париж, але знищив себе самого. Він свідомо вбив в собі хлопця із провінції, який любив працювати на винограднику і мріяв отримати юридичну освіту, щоб поліпшити життя своїх матері й сестри. Наївний провінціал перетворився на бездушного егоїста, тому що інакше в Парижі не вижити. Растіньяк пройшов через різні романи "Людської комедії" і набув значення символу кар'єризму і горезвісної "соціальної успішності". Максим де Трай, родина де Ресто постійно виникають на сторінках різних творів, і в нас виникає враження про відсутність крапок наприкінці окремих романів. Ми читаємо не зібрання творів, ми роздивляємось величезну панораму життя. "Людська комедія" є яскравим прикладом саморозвитку твору мистецтва, який ніколи не зменшує величі твору, а навпаки — надає йому величі чогось наданого від Природи. Саме такою могутньою, набагато перевищуючою особистість автора, і є геніальна творчість Бальзака.

У 1850 році Бальзак помер. Багато задуманого йому так і не вдалося написати.

Висновок

Оноре де Бальзак відіграв велику роль у розвитку літератури XIX століття, у

формуванні нової реалістичної естетики. Сміливість і масштабність задумів — ось що характеризує його творчість. Найвидатнішим його утвердженням стала епопея "Людська комедія" — грандіозний цикл прозових творів. Критичне ставлення до сучасності примусило письменника наполегливо вивчати дійсність, дослідити причини історичних змін, що сталися на його очах. На початку 30-х років у Бальзака виникає задум створити цикл романів, у яких він хотів змалювати сучасну йому Францію, дослідити суспільство, визначити рушійні сили його розвитку, основні типи і характери людей, яких це суспільство сформувало.

Остаточно зміст і структуру цього твору Бальзак визначив на початку 40-х років, тоді ж і виникла назва "Людська комедія". У передмові до I видання цього грандіозного твору письменник виклав і обґрунтував ідейний задум своєї епопеї: на нього мали вплив наукові пошуки вчених-природознавців, які намагалися серед різноманітності природного світу відшукати певну єдність. Бальзак порівнює життя суспільства з життям природи, тому ставить собі за мету дослідити його, визначити основні види, типи, на які суспільство поділяється, описавши їх, і в такий спосіб наблизитися до розуміння суспільства. Вміння Бальзака розкривати органічний взаємозв'язок окремого і загального став основою задуманого твору. Автор розумів, що поставив дуже складне завдання, бо взаємини між людьми багатогранні та значно складніші, ніж між тваринами. Бальзак замислив 120 творів, але встиг завершити 96. "Людська комедія" створювалася протягом майже усього творчого життя письменника.

Використана література

1. Історія світової літератури. — К., 1999.
2. Зарубіжна література XIX століття. — К., 1992.
3. Літературна енциклопедія. — М., 1989.